

Monitor ISH (2008), X/2, 161-177

Pregledni znanstveni članek

prejeto: 6. 2. 2008, sprejeto: 1. 3. 2008

IVANKA APOSTOLOVA¹

Gurdjev humanist

Sleep is very comfortable, but waking is very bitter.²

Гурджиев humanist

Izveček: Doživljanje, razmišljanje o izbor fragmentov duhovnosti in modrosti G.I.Gurdjieffa (Георгий Иванович Гурджиев).

Interpretacijske refleksije na temo njegovih intuitivnih življenjskih idej, dokumentirane-sistemizirane-argumentirane v knjigo *Četrta pot* (*The Fourth Way*), avtorja Pyotr Demianovich Ouspenskii (Peter Demianovich Ouspensky).

Ključne besede: G. I. Gurdjieff, intuitivno učenje, samospoznava, individualni razvoj, četrta pot, študijske refleksije

UDK: UDK 14

Gurdjieff the Humanist

Abstract: Experiencing, contemplating the fragments of spirituality and wisdom by Georges Ivanovich Gurdjieff. Interpretative reflections on his intuitive ideas about life as documented-systematised-argued in the book *The Fourth Way* by Peter Demianovich Ouspensky.

Key words: G. I. Gurdjieff, intuitive teaching, self-study, self-development, the fourth way, study reflections

¹Ivanka Apostolova je doktorandka na *Institutum Studiorum Humanitatis*, Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani, smer Zgodovinska antropologija likovnega. E-naslov: ivankaa@yahoo.com.

²<http://www.gurdjieff.org/>.

IMPRESIONISTIČKI UVOD ILI INDIVIDUALNA ANTROPOLOGIJA SA DRUGE STRANE TEKSTA

Ko je bio Gurdiev (Георгий Иванович Гурджиев)? BIO JE AZIJSKI RENESANSNI ČOVEK ...

To be able to be.³

Gurdiev je bio duhovni učitelj iz Azije, ruski ezoterični filozof, mistik i muzičar ili ...

Gurdiev je bio holistički filozof, izraživač, učitelj sakralnih plesova, muzikolog, tomaturg, terapeut, hipnotizer, narator-orator, poliglot⁴ i pre svega čovek koji se sa radoznalošću odnosio prema životu

There is only one kind of magic and this is 'doing.'⁵

Izvori kažu, da je tokom svoga života iskomponovao jedan balet, dvestopedeset sakralnih plesova, oko dvesta kompozicija za klavir. Napisao je trilogiju "All and Everything": "Beelzebub's Tales to His Grandson", "Life is Only Real, Then, When 'I am'" i "Meetings With Remarkable Men". To su ujedno autobiografske i duhovne knjige. Napisao je malo ali kvalitetno. Njegov način pisanja je koncentrisana i komunikativna proza. Oseća se intenzitet njegovih misli iza svake rečenice. U "Beelzebub's Tales to His Grandson" koristi se alegorijama kao u Talmudu; u knjizi je napisao legende i priče kroz koje je preneo svoje materijalno – duhovne filozofije života⁶. Njegov "stil" pisanja karakterišu transcendentni zaključci iz avanturističkog života kojeg je proživio. Vitalnost i energija odražavaju se u njegovom pisanju. Pisao je otvoreno i stimulatивно, kao što je i živio.

Kao čovek od prakse obeležio je "novu" duhovnost dvadesetog veka. Duhovnost samospoznaje.⁷ Inicirao je i razvio učenje "četvrtog puta", sistema koji veruje u čoveka i podržava razvijanje ljudske duhovnosti u svakodnevnoj realnosti života u civilizaciji. To je učenje koje govori o postignućima unutrašnje ljudske slobode, kao jedine istinite slobode čoveka.

³ <http://www.gurdjieff.org/>.

⁴ <http://skepdic.com/gurdjief.html>.

⁵ <http://www.gurdjieff.org/>.

⁶ Duhovnost bez materijalnosti ne postoji.

⁷ Subjektivna duhovnost.

We must destroy our buffers. Children have none; therefore we must become like little children.⁸

Gurdievi aforizmi su tekstualna konstrukcija mog iztraživačkog rada. Doživljavanje i razumevanje njegovih ideja su prozori i fasada ovog teksta.

Man is a symbol of the laws of creation; in him there is evolution, involution, struggle, progress and retrogression, struggle between positive and negative, active and passive, yes and no, good and evil.⁹

U pisanju, oslobođena sam originalnosti.

Oslanjam se na kolažni, kompilacijski pristup koji sam po sebi povlači ritam i interpretaciju; konstrukciju, deformaciju i dekonstrukciju ... adaptaciju ... to su **“instrumenti” doživljanja.**

Prema iztraživanju se odnosim kao prema “avanturi”, razmišljanju, koje je započelo godinu 2003 u Ljubljani. Tada se je moja prijateljica Nataša Božič¹⁰ vratila iz Brazila i pozajmila mi knjigu koju je dobila od nekog svog prijatelja kapoerista kojeg je upoznala u Rio De Žaneiru. Knjiga je “The Fourth Way”, P.D. Ouspenski.¹¹ Na zadnjoj strani knjige stoji ovalni pečat na kojem piše: Francisco Juan Laissue Livros, yoga – naturismo – maconaria – rosacrocionismo – teosofia, Rua Goncalves Dias, 75-1e, And. Sala 3, Tel. 222-6298, Rio De Janeiro.

Tada sam po prvi put saznala da postoji sistem “četvrti put”, kao i da je postojao Gurdiev kao njegov izumitelj-eklektik. Uspenski je sistematično dokumentirao istoimeno učenje i tako je pomogao da ideja, mudrost i metoda Gurdieve prakse, zažive kao alternativni recept duhovnosti.

To gain anything real, long practice is necessary. Try to accomplish very small things first.¹²

U procesu istraživanja oslanjam se većinom na internet izvore. Internet kao tele-epistemologija ima svoje prednosti i dosetljivom kombinatorikom čovek može pronaći vrlo kvalitetne i zanimljive informacije; studije, recenzije i eseje.

⁸ <http://www.gurdjieff.org/>

⁹ Isto.

¹⁰ Nataša Božič je stalna koordinatorica muzičkog festivala “Druge Godbe” Ljubljana.

¹¹ Uspenski je istoimenu knjigu originalno napisao na engleskom jeziku. P. D. Ouspensky je engleska transkripcija njegovog imena.

¹² <http://www.gurdjieff.org/>.

IVANKA APOSTOLOVA

Posebno želim izdvojiti “Gurdjieff revue”,¹³ u kojoj su sledbenici njegovih ideja napisali korisna štiva u vezi sa njegovim zanimljivim životom i njegovom humanističkom mudrošću.

Vidim smisao njegovih ideja i slažem se da je rad na sebi jedan od najtežijih puteva ka osmišljavanju, ispunjavanju i doseganju zadovoljstva života.

We attract forces according to our being.¹⁴

GURDJIEV HUMANIST

Man is given a definite number of experiences - economizing them, he prolongs his life.¹⁵

Kada analiziram fotografije Gurđieva, vidim harizmatičnog čoveka, sa kozakim brkovima i blagim strabizmom. Deluje ruralno, prirodno i opušteno zbog samosvesnosti. U Americi je privukao pažnju i svojim izgledom ruskog kozaka, kao preslikanog sa etikete njegove najomiljenije vodke Sadko¹⁶. Na fotografiji, na kojoj se vidi da je bio mlađi, deluje živahno i dijabolično, dok na fotografiji iz starosti deluje smirenije, a njegovo lice ilustruje slojeve bogatog životnog iskustva.

Biseri iz “legendarnih” biografskih podataka iz života G. I. Gurđieva.

Predstaviću deo biografskih fragmenata po hronologiji koju je izložio Džems Mur¹⁷ (Jamesa Moora). Njegova hronologija Gurđievog života podeljena je na dva dela. Mene zanima prvi deo jer je delimično hipotetičan, ali je zato i dinamičan, živ. Počinje i obuhvata period od 1866¹⁸ do 1912. Mur je dekonstruirao autobiografiju “Meetings With Remarkable Men” u hronologiju, upoređujući i postavljajući Gurđieva događanja relativno skladno sa datumima iz tadašnje istorijske turbulencije.

¹³ <http://www.gurdjieff.com/>.

¹⁴ <http://www.gurdjieff.org/>.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Sadko je vodka iz vremena carske Rusije.

¹⁷ Pogledajte na ovu web stranu – ovde se nalazi originalna biografija sa predloženu hronologiju. www.gurdjieff-bibliography.com.

¹⁸ To je godina Gurđievog rađanja, mesec januar, verovatno jarac u horoskopu – zodiak zemlje

Drugi deo hronologije je proveren, stabilan je, faktički i dobro je dokumentovan. To je period od 1913 do 1949¹⁹ (godina Gurdieve smrti u Parizu). To je vreme njegovih iskustvenih rezimea kroz osnivanje škole, predavanja, pisanje knjiga, podučavanje sakralnih plesova u nekadašnjoj metropolitanskoj Rusiji, u evropskoj i američkoj civilizaciji.

Take the understanding of the East and the knowledge of the West - and then seek.²⁰

Uložio je dvadeset i jednu godinu na studijske ekspedicije i putovanja, u potrazi za istinom iza paranormalnih pojava u životu. Postoji dilema, je li taj deo njegovog "hipotetičnog života" mitski obojen ili je istina? Lično verujem da postoje ljudi koji su stvoreni za nesvakidašnje stvari u životu, za stvari sa druge strane egzistencijalne inercije.

1866–1912 (i slobodna navođenja bez Murovih diskutabilnih datuma):

Gurdiev je bio ruski Grk, jermenskog roda. Rođen je u kapadokijsko-grčkom kvartu, u gradu Aleksandropol, u Rusiji, gradu na rusko-turskoj granici.

Prvi nekonvencionalni savet mudrosti dobio je od svoje bake, koja mu je jednom u detinjstvu rekla:

"In life never do as others do...Either do nothing - just go to school - or do something nobody else does."²¹

Njegov otac bio je jedan od poslednjih *ashohk* – a, bard, pesnik - čovek koji poznaje i usmeno prenosi veliki broj starih tradicionalnih legendi, priča i folklornih pesama. Bio je stolar u Karsu.

A true sign of a good man is if he loves his father and mother.²²

Gurđijeva životna avantura, duhovna odiseja i senzibilne inicijacije, trajale su dvadeset i jednu godinu. Još kao mladić srednjoškolskog uzrasta, započeo je svoju avanturu u potrazi za istinom i smislom organskog i ljudskog života. Putovao je po Bliskom Istoku, Centralnoj Aziji, severnoj Africi, Rusiji i Evropi.

¹⁹ Umro je sa 83 godine.

²⁰ <http://www.gurdjieff.org/>.

²¹ Gurdjieff, 1985, 12.

²² <http://www.gurdjieff.org/>.

For some people religion is useful but for others it is only a policeman.²³

Tragao je za znanjem očuvane antičke religije i nauke. Bio je u potrazi i za starim školama koje su sačuvale ezoteričnu duhovnost.

Dinamika i intenzivne promene ponudili su mu dragocena iskustva. Najviše je naučio od srećanja, situacija i komunikacija sa različnim inspirativnim ljudima. Fascinirali su ga njihov smisao za život, njihova individualnost, njihov odnos prema ljudima, poslu, mudrosti, znanju, obrazovanju ... njihove strategije preživljenja; njihova autentičnost.

Dinamika Gurdieovog obrazovanja, putovanja i izraživanja

Kao dete pohađao je privatnu školu kod đakona Borša (škola jermenske pravoslavne crkve), diplomirao je na teološkom seminaru i čitao je puno knjige u vojnoj biblioteci u Karsu.

Podpao je pod moralni uticaj svog novog tutora đakona Bogačevskog (ruska pravoslavna crkva). Na jezeru Alagjoz po prvi put je izbegao smrt i svedočio je o paranormalnom fenomenu.

Preselio se je u Tiflisu kde je radio kao istovarač u transkavkaskoj železničkoj kompaniji. Pešice je "otputovao" u Ehmiadin kako bi tri meseca studirao u manastiru Sanain, kod oca Jevlampiosa (škola grčko-post vizantiske ortodoksije). Tamo je razvio svoje duboko prijateljstvo sa Sarkisom Pogozianom i Abramom Jelovom. U Konstantinopolu odlazi Ekimu Beju da proučava dervise iz reda Mevlevi i Bektaši. Zatim odlazi na hazardsko, arheološko iskopavanje sa Sarkisom Pogozianom, arheologom, koji je iskopavao jermenski antički grad Ani (na turskoj teritoriji), tragajući za kulturnim ostacima nekadašnjeg Sarmung bratstva (oni su sačuvali Zaratustrainu doktrinu), koje je razvilo školu mudrosti još u doba Vavilona, 2100 godine pre Hrista. To su bila iskopavanja sprovedena sa namerom da se pronađu dokazi o prenošenju tajne iz pra-peskovitog Egipta u Mesopotamiju, preko antičkog bratstva Sarmung koji su prihvatili i sačuvali Zaratustrinu ezoteriku.

Zatim je otputovao za Kurdistan, pa u Aleksandriju, a u Kairu je upoznao Juriya Lubovedskog i profesora Skridlova.

Putovao je u Tebu, Abisiniyu, Sudan, Meku i Medinu. Posetio je ostanke Vavilona kod Nipura u Iraku. Vratio se u Rusiji, ali zbog jermenske revolu-

²³ Isto.

cionarne federacije Dašnakcutjin (nije se slagao sa njihovom politikom) nije u njoj ostao, već opet putuje, ovog puta za Švajcarsku da bi se potom neko vreme stacionirao u Rimu.

Kada je počeo jermenski egzodus i masakr izazvan politikom Sultana Abdula Hamida drugog u Turskoj, Gurđiev je osnovao pokret "Tragači istine". To je bila mlada i heterogena grupacija koja se zanimala i izraživala ezoterično i tradicionalno znanje ...

S njim odlazi na Krit u potrazi za ostacima antičkog bratstva Imaštun. Imaštuni su se bavili astrologijom i telepatijom; čuvali su kritske citadele, posmatrali su meteorološke i sezonske fenomene preko citadela i međusobno su telepatski komunicirali. U regionu Sfakia, Gurđiev je bio ranjen i ostao je bez svesti (u vreme protesta grčke populacije protiv turske politike). Zato su ga prebacili u Jerusalim, a iz Izraela je vraćen u Aleksandropol. Nakon godine dana oporavka počinje svoj novi put za Nikičevan, Turkestan i Bagdad (u Bagdadu upoznaje persijskog derviša). Postaje i carski politički agent kako bi mogao lakše da putuje po centralnoj Aziji i Sibiru.

Sledi period monastičkog učenja i iztraživanja pustinje Gobi. U Baku Gurđiev proučava persijsku magiju. Društvo "Tragači istine" se raspalo 1900. godine.

Kao transkaspjski budist, Gurđiev ulazi u gornji Tibet i studira zajedno sa Lamom iz reda "Crvene kape" (Šamarpa).

U Đangi Hisar oazi, u pustinju Taklamakan, polaže zakletvu da će proučavati hipnozu i životinjski magnetizam, samo u naučne i altruističke svrhe. Strada od hidropsije. Godinu dana živi u centralnoazijskoj sufijskoj zajednici.

Kasnije odlazi u Taškent, Uzbekistan, i radi kao instruktor za prepoznavanje i izbegavanje "paranormalnog šarlatanizma".

Po dvadeset i jednu godinu traganja Gurđiev je preispitao i sintetizirao sva znanja koje je stekao, da bi konstatovao da je živio artificijelan život.

Dinamičan, raznolik, promenljiv život (zbog pitanja u potrazi za istinom), pun avantura, interesantnih ljudi, situacija i problema, uz njegovo doživljajne senzacije i njegovo svedočanstvo da postoje isceljiteljski fenomeni – iskustva su ga doveli do jedinog istinitog zaključaka: **da je čovek sam sebi istina.**

Period od 1912 pa sve do njegove smrti obeležen je njegovim "vraćanjem" modernizovanoj civilizaciji u kojoj je i otpočela njegova druga životna etapa: podučavanje duhovnosti u cilju opstanka u hipertenzičnoj svakodnevnicu života moderne

civilizacije. Upoznaje se sa svojim studentima i saradnicima: Uspenskim, Tomasom i Olgom de Hartman. Otvara Institut za harmonični život, u Moskvi, u Istanbulu (nakon što je emigrirao iz Savjetskog Saveza i komunizma) a kasnije i u Parizu. U Parizu, 1924. jedva i da je preživio tešku saobraćajnu nesreću.

Pred drugi svetski rat otišao je u Ameriku, a tamo je njegovo učenje “četvrti put” doživelo najveću ekspanziju i podršku. Iz američkog perioda najpoznatiji su njegovi studenti i suradnici: Orejd, Fric Piters, Rene Domal, Don Benet, Moris Nikol, Luis Povels i drugi sledbenici. Svako od njih napisao je svoja sećanja na Gurđieva.

Danas su centri “Četvrtog puta” najrasprostranjeni u Sjedinjenim Američkim Državama, a preko Meksiko zanimanje za ovaj sistem proširilo se i po južnoj Americi: Venecuela, Kolombo, Brazil ...

Gurđieve ideje - temelji sistema “četvrti put”

Remember you come here having already understood the necessity of struggling with yourself—only with yourself. Therefore thank everyone who gives you the opportunity.²⁴

Gurđievo učenje je zasnovano na ideji o samospoznaji; prepoznavanju i razvijanju svoje individualnosti. Kako razviti osećaj za prisutnosti dok traje iskustvo? Kako biti budan u svakodnevnom životu? Gurđiev kaže da svaki čovek nosi u sebi potencijal za samorazvijanje; to je skriveni energetska kapacitet koji omogućava da preko svesnog rada u sebi i na sebi, čovek može razviti svoje uspavane kognitivno-intuitivne sposobnosti koje vode do otkrivanja svog istinitog identiteta i individualni smisao postojanja. U skrivene potencijale spadaju produžavanje koncentracije, obnavljanje vitalnih energija, harmonija između duše i tela, intelekta i emocije.

You should understand, and establish it as a firm rule, not to pay attention to other people’s opinions. You must be free of people surrounding you, and when you are free inside you will be free of them.²⁵

Kada nastupe problemi postavljaju se pitanja - kako se suočiti sa njima, kako rešavati svoje psihičke i materijalne probleme, kako detektovati izvor svojih problema?

²⁴ <http://www.gurdjieff.org/>.

²⁵ <http://www.gurdjieff.org/>.

Smisao ljudske egzistencije je da svaki čovek treba da nauči kako da se zauzme za sebe, radeći na sebe i u sebi.

Proces je zahtevan, čovek počinje sa čišćenjem svoje mašine-tela, mozga, duha; čišćenje stereotipa, klišeja; temelja strahova, iluzija, maštanja, pasivnosti ...

Gurdiev kaže da čovek mora prvo početi sa svojim telom. Znači čovek treba naučiti kako da bude svesno prisutan u svom telu. Naše telo nas jedino može držati prizemljeno dok u takvom stanju izražujemo dubine našeg bića. Sebe proučavamo i kroz studiju drugih oko nas i tako možemo još više naučiti o *fasete* u nas samih. Istinite promene nadolaze samo tada kada svako počinje da prepoznaje i poznaje sebe u različnim situacijama, na svim nivoima svesti.

If you 'wish,' you can. Without wishing you never 'can.' 'Wish' is the most powerful thing in the world.²⁶

Gurdiev kaže da je telo životinja, a da je psiha dete. Zato čovek treba razvijati Sebe.

Cilj je proces ka boljem kvalitetu života i harmoniji-miru, sopstvenom smirenju. Cilj je biti zreliji čovek (muškarac i žena), koji je spreman da podnese provokacije, pritisak i stres života, a da pri tom ne izgubi osećaj i odnos prema Sebi.

Postoje ljudi koji vape za istinom; ljudi koji možda mogu sami sebi pomoći, ali i ljudi kojima je potrebna pomoć drugih. Najbolji učitelj je taj koji živi kroz proces rada na samom sebi.

Čovek treba vrlo pažljivo prepoznati koji deo njega mora biti očišćen od inercije i automatizma, na putu do razvijenije svesti i duhovnosti.

Proces samo-identifikacije i proces čišćenja spiritualne impotencije su složeni, zato što je najteže savladati konflikt u sebi.

Mehaničnost - automatizam su domeni gde ljudska volja i individualno Ja nemaju moć.

Cilj čoveka je unutrašnja sloboda. To je baza Gurdijevog humanizma.

Potrebno je raditi na svojoj duhovnosti, ali ne u cilju samoizolacije u odnosu na civilizaciju i njena pravila igre, niti u cilju prekidanja kontakata sa ljudima. Opaziti – uraditi/raditi – razvijati - biti prisutan sada i tu - biti oslobođen od juče i sutra: biti (Buda)n.

²⁶ <http://www.gurdjieff.org/>.

Postizanjem unutrašnje slobode čovek menja pogled na smisao preživljanja i egzistiranja; smisao obaveza, materijalne probleme, uspone i padove/minus plus stanje života ... Potrebno je suočavati se, ali ne da bi se izolovali, ignorirali, izbegavali, negirali ili potiskivali pitanja, dileme, probleme, već da bi nadminuli životni *status quo* ili tendenciju samodestruktivnosti.

Snažna, istrajna ljudska volja transformiše ljudsku inerciju u kreativni život.

Bog je metafora za osećaj verovanja - da znaš, da jesi i da sprovedeš.

If we do what we like doing, we are immediately rewarded by the pleasure of doing it. If we do what we don't like doing the reward must come later. It is a mathematical law and all life is mathematics.²⁷

Izvori kažu da je Gurđiev bio smireni čovek i da je imao odgovor na svako pitanje. Kažu, preživljavao je i tako što je vodio radionice plesa za pročišćavanje i samorazvijanje. Popravljao je sve što je bilo polomljeno. Kada bi se desilo da ne zna popraviti odeređeni razbijeni predmet tada si je uzimao vreme za proučavanje materijala, da bi došao do rešenja. Sledio je moto: **uvek postoji rešenje.**

Gurđiev je govorio da čovek treba naučiti kako da prepozna da nešto zna, a kada to nauči tada će znati kako i da čini ... Pronalaženje sopstvenog pokretača u sebi preko iskustva i znanja - to je temelj spiritualnog usmerenja. Čovek sam sebi odabira snagu-vodilju za život. Čovek treba da preispita svoje ciljeve i nade i da preispita smisao njihovog ispunjavanja kako bi pronašao snagu i način njihove realizacije. Čovek treba da preispita svoju snagu i da pritom bude spreman na najgore. Najveća avantura u sferi nepoznatog, je put ka spoznavanju samog sebe. Slobodan čovek postaje taj koji se ne boji sebe i smrti.

Mišljenja su bila podeljenja, jedni ga smatraju za pravog učitelja mudrosti i filantropa, a drugi smatraju da je bio manipulativni guru, okultista i šarlatanski ezoterist.

Njegovo učenje je njegovo verovanje. Verovao je da svaki čovek može spoznati samog sebe. Radio je u grupi i sa individualcima. Obučavao je buduće mentore (pomoćnike-instruktoare) učenja "četvrti put".

U kontekstu večnih pitanja čoveka i njegovog mesta u univerzumu, učio je ljude kako da slušaju sebe, kako da se oslanjaju na sebe, kako da razviju odnos

²⁷<http://www.gurdjieff.org/>.

prema sebi, i odnos prema svom životu. Izjavio je da svaki čovek može biti samosvestan asistent božanskih ciljeva na ovom svetu.

The energy expended in active inner work is immediately transformed into new energy; that expended in passive work is lost forever.²⁸

Gurdievo intuitivno i samoinicijativno učenje proizlazi iz dobro prostudirane univerzalnosti pisane mudrosti iz svetske sakralne i profane literature (religijske filozofije), koju je proučavao: Novi zavet, Talmud, Kuran, Ajurvede, Budizam, Kabala, svetske mitologije, vizantiski apokrifni tekstovi. Takođe, inspirisale su ga i pradavne legende, bajke, folklorne pesme koje je slušao od svoga oca.

U učenju su prisutne i sinteze iz astrologije, magije, numerologije, hipnoze, telepatije, matematike, muzike, sufijske poezije, derviških plesova; iz opažanja, psihologije ...

Njegove ideje su bile u duhu vremena - obeležene mišlju i praksom moderne avantagardne. Filozofija geometrizma u suprematizmu i konstruktivizmu poklapa se sa Gurdievim kontemplativnim i subjektivnim stavovima. Individulaci u kolektivu.

Tokom vremena njegove ideje i iskustva postali su inspiracija za američke scenaristike naučno fantastičnih filmova (Star Wars, TV serija Star Treck, Superman) i svetske reklamne slogane od Nike-a do Punta. Prepostavljam da se njegove ideje mogu prepoznati u alternativnoj pedagogiji Johanesa Itena (Johannes Iten), u njegovom pedagoškog ritualu pripremanja i usresređenja (telesnog, mentalnog i emotivnog) koji se učio na programu prve godine u školi Bauhaus. Itenova pedagogika je provocirala studentovu identifikaciju sa zadatim likovnim problemom, kako bi se došlo do njegovog rešenja.

By teaching others you will learn yourself.²⁹

Prepoznajem da su Gurdieve ideje stimulisale i kapitalistički objektivizam i pozitivizam, pisateljice i filozofkinje Ain Rend (Ayn Randt: "Atlas Shrugged", "Fountainhead"). Između Gurdievog sistema i Stanislavski metoda je mala razlika; Konstantin Stanislavski je svoje učenje usmeravao u teatru, na radu sa glumcima u kontekstu "naturalistične glume". Stanislavski metod i vežbe za "čulnu

²⁸ <http://www.gurdjieff.org/>.

²⁹ <http://www.gurdjieff.org/>.

IVANKA APOSTOLOVA

memoriju” i “memoriju emocija”, to su istovremeno vežbe za produženu koncentraciju, prisutnost i izdržljivosti na sceni. Pod ovaj komparativističko-hipotetični kontekst podpada i Hugo Prat (Hugo Pratt) i njegov antologijski strip Korto Malteze (Corto Maltese). Kortove avanture, srećanja sa unikatnim ženama i istorijskim ličnostima; fenomenološki dijalozi i metafizičke senzacije koje Korto Malteza doživljava na svojim svetskim putovanjima, sve se to poklapa sa izvesnim delom Gurđievog budnog života.³⁰

Do not love art with your feelings.³¹

The Fourth Way/Četvrti put

All energy spent on conscious work is an investment; that spent mechanically is lost forever.³²

“Četvrti put” je verovanje. Ono nije religija i nije ubeđivanje nego je alternativni, pozitivno-stimulativni sistem rada na sebi. Uspenski je izjavio da ovaj sistem nikad neće postati popularan kao što su popularne institucionalne religije, jer je ljudska, pasivna strana skepse snažnija od uloženog napora za samostvarivanje.

No energy is ever lost in the cosmic scheme.³³

Džems Mur³⁴ kaže da je “četvrti put” materijalistička filozofija koja se bavi uspostavljanjem harmoničnog odnosa između materijalnosti i duhovnosti. Dodaje, da sistem u sebi integriše semantičku kritiku, socijalnu kritiku, epistemologiju, mitopoetičnu kosmogoniju i kosmologiju, fenomenologiju svesnosti i praktičnu egzistencijalnu filozofiju.

Until a man uncovers himself he cannot see.³⁵

Uspenski je knjigu “The Fourth Way” – “Četvrti put”, napisao na engleskom jeziku 1946. u Londonu. Knjiga je nastala na podlozi Gurđievih predavanja u

³⁰ Nisam naišla na dokumente-iztraživanja koji dokazuju sličnosti koje ih navodim, ali stojim iza svoje intuitivne hipoteze.

³¹ <http://www.gurdjieff.org/>.

³² Isto.

³³ <http://www.gurdjieff.org/>.

³⁴ www.gurdjieff-bibliography.com.

³⁵ <http://www.gurdjieff.org/>.

periodu između 1926 i 1946 godine. Da bi bila komunikativnija i efektivnija čitaocu, Uspenski je sadržaj formirao kroz postavljena pitanja i date odgovora.³⁶

Knjiga je sastavljena od petnaest poglavlja u kojima se “diskutuje” svaki aspekt ljudske individualnosti, skriveni potencijali njenog razvoja i načine kako razviti uspavane potencijale (intuicija, koncentracija, obnavljanje stvaralačke energije ...). Fragmentarnost u knjizi odgovara fragmentarnosti Gurdievog učenja, koji je kako kažu izvori, brzo prelazio s jedne teme na druge da bi preko komparacija i raznolikosti dokazao međusobnu povezanost kako ljudi, tako i pojedinca sa prirodom, sa planetama u sunčevom sistemu, sa Univerzumom. Vizuelni prilozima su simbolični crteži koji ilustriraju konstelacije i uticaj planetarnog sistema, sunce i meseca na čoveka. Geometrija eneagrama je u simbiozi sa brojem osam - osmica u muzičkoj skali i simbol beskonačnosti – horizontalna osmica.

Želim dodati da je Uspenski pri reinterpetiranju “četvrtog puta” u pisanom sadržaju, pomalo abstrahovao izvesna tumačenja u tekstu i time je distancirao čitaoca od praktične svrhe sistema. Postavio je poruke sistema na kognitivno kompleksniji, metafizički nivo i udaljio ih od “zemaljskog” praktičnog primenjivanja. No, bez obzira na to, knjiga nikako nije izgubila svoju svrhu.

We never reach the limits of our strength.³⁷

Izvori kažu da je Gurdiev, kao čovek od prakse, demistifikovao misao i konstatacije svodeći ih na nivo psiho-fizičkih senzacija. Tim svodjenjem ih je, uz sugerisanje propratnih uputstva kojih se treba pridržavati, učinio pristupačnim svakom istrajnom pojedincu.

One twentieth of all our energy goes to emotional and instinctive centres. Self-remembering is a lamp which must be kept alight by energy from these two centres. Our thinking centre is not really a centre, but an apparatus for collecting impressions.³⁸

Deo sistema “četvrti put” su i “stop vežbe”: Stop vežbe su Gurdieva pedagoška kompilacija. Recimo, dok su studenti u grupi izvodili određeni pokret rukom, s ciljem da bi usmerili svoj misaoni fokus na taj pokret, u neočekivanom trenutku Gurdiev bi rekao: Stop! Tada bi svi nepokretno ostali u zatečenom položaju,

³⁶ Stil Platonovog pisanja. Istoimeni stil pisanja predstavlja aluziju direktnog obraćanja.

³⁷ <http://www.gurdjieff.org/>.

³⁸ <http://www.gurdjieff.org/>.

IVANKA APOSTOLOVA

s ciljem da preko “zamrznutog” položaja opažaju i analiziraju svoje navike, tenziju i misli koji su u konfliktu sa pokušajem fokusiranja.

In deep sleep all communication between centres is closed. Our sleep is bad because we do not cut off lines of communication.³⁹

“Četvrti put” je antropološka, kognitivna i vašarska problematika. Kasnije od nje proizlaze i savremene inicijacije duhovnosti: Silva metod, Eskalibur i Sajentologija. Ujedno, neke od gore pomenutih alternativa su trivijalizovale, parafrazirale ili nadopunile esencijalnost “četvrtog puta”.

Know that this house can be useful only to those who have recognized their nothingness and who believe in the possibility of changing.⁴⁰

Danas, gore pomenuti substituti duhovnosti podstiču samosavlađivanje i individualnu izdržljivost u svrhu uspešnog zarađivanja novca. Zato smirenje duše kod većine ljudi na ovom svetu koji sebi mogu dozvoliti profesionalne instrukcije - pomoć, nastupa u vreme zalazka njihovog sredovečnog razdoblja.

Do not be affected by externals. In themselves they are harmless; it is we who allow ourselves to be hurt by them.⁴¹

Na kraju, prosledimo argumentaciju za postignuće harmonije u sebi sledeći iskustvo Džona Vilkinsona⁴² (John A. W. Wilkinson), u duhu “četvrtog puta”.

Džon kaže: Da bi čovek bio prisutan potrebno je da ima snažnu volju i nameru da to i učini. Da bi zaustavio unutrašnji govor, mora odstraniti manifestaciju fizičke tenzije. Mora odstraniti emotivne reakcije i obustaviti tvrdokorno razmišljanje i sanjarenje.

Tek tada će se otvoriti prostor za nadolaženje senzacije životnosti sopstvenog tela. U takvom stanju čovek treba da se fokusira na nadolaženje energije preko disanja, da obustavi frenetičnu promenljivost misli i da preusmeri svoju prisutnost na jednu stabilnu misao. Tek tada nadolazi veselje “sjaja” koji nas obuzima. Drugim rečima, za pravu prisutnost sebstva, potrebno je da se sva tri centra postave u balans ... Balans između tela, emocije i misao.

³⁹ <http://www.gurdjieff.org/>.

⁴⁰ Isto.

⁴¹ <http://www.gurdjieff.org/>.

⁴² <http://www.gurdjieff.org/>.

Sve ovo se može postići samo preko uporne prakse uz usredsređenu prisutnost u svom telu.

He who can love can be; he who can be can do; he who can do is.⁴³

BIBLIOGRAFIJA

GURDJIEFF, G. I. (1985): *Meetings with remarkable men*, London, Arkana.

GURDJIEFF, G. I. (1980): *Beelzebub's Tales to His Grandson*, London, Arkana.

MIKUNOVIK, L.(1990): *Sovremen leksikon na stranski zborovi i izrazi*, Skopje, Naša knjiga.

OUSPENSKY, D. P. (1977): *The Fourth Way, A Record of Talks and Answers to Questions based on the teaching of G.I.Gurdjieff*, London and Henley, Routledge & Kegan Paul.

WHITEFORD, F. (1984): *Bauhaus (World of Art)*, London, Thames & Hudson.

Internet izvori

www.gilgamesh.com.br/text3_imastun_e.htm

www.gurdjieff-bibliography.com/Current/l_a_tamdgidi-excerpts-new_2_2004-07-04.pdf

<http://fingerprints-of-the-gods.tribe.net/thread/7cb35366-8a71-4f00-8807-f318b95d2187>

<http://www.angelfire.com/gu/rdjieff/mwrm/chapo2.htm>

http://en.wikipedia.org/wiki/G._I._Gurdjieff

<http://r.hodges.home.comcast.net/G/G.html>

<http://www.gurdjieff-internet.com/>

<http://www.gurdjieff-ouspensky-centers.org/english/>

<http://www.gurdjieff-foundation-newyork.org/>

<http://lordjohnpentland.com/index.html>

<http://www.nyland.org/>

<http://www.gurdjieff.org.uk/GurdjieffBrill.htm>

<http://www.gurdjieff.com/>

<http://www.thegurdjiefffoundationsocietyfortraditionalstudiesutoronto.com/>

⁴³ <http://www.gurdjieff.org/>.

<http://www.institut-gurdjieff.com/>
<http://www.indranet.com/gomidias.html>
<http://gurdjieffstudiesprogram.org/>
<http://www.fourthwayteaching.org/>
<http://www.thedogpub.com/>
<http://www.bmrc.berkeley.edu/people/misc/School.html>
http://www.claymont.org/new_society.htm
<http://r.hodges.home.comcast.net/index.html>
<http://www.gurdjieffvideos.com/>
<http://www.gurdjieff-movements.net/>
<http://gurdjieffabq.atspace.com/>
<http://www.gurdjieffbooks.net/>
<http://www.kheper.net/topics/Gurdjieff/>
<http://www.armbell.com/glforum/>
<http://www.randi.org/encyclopedia/encyclopedia.html#G>
<http://skepdic.com/gurdjief.html>
http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Russian_philosophers
http://en.wikipedia.org/wiki/Category:New_religious_movements
http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Fourth_Way
<http://www.gurdjieff-ouspensky-centers.org/>
http://www.katinkahesselink.net/other/c/c_gurdjieff.html
<http://www.gurdjieff.org>
<http://www.deeshan.com/gurdjieff.htm>
<http://www.tarot-decks.com/tarot-symbolism.htm>
<http://www.dreamscape.com/morgana/ouspensk.htm>
<http://www.geocities.com/SoHo/Village/9888/Gstories.html>
<http://www.skepdic.com/ouspensk.html>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Ouspensky>
http://www.themystica.com/mystica/articles/o/ouspensky_p_d.html
<http://erg.ucd.ie/arupa/ouspensky.html>
http://www.google.com/Top/Society/Religion_and_Spirituality/People/Spiritual_Personalities/
<http://r.hodges.home.comcast.net/G/G.html>
http://www.themystica.com/mystica/articles/g/gurdjieff_g_i.html
<http://www.bartleby.com/65/gu/Gurdjief.html>

<http://religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/gurdjieff.html>

<http://www.gurdjieff-legacy.org/7olinks/gurdjieff.htm>

www.satori-retreat.com

www.osho.com

www.oshomataiwan.com/gurdjieff-movements/index.htm

www.fourthway.info

